

GNÓZE A ANTHROPOSOFIE

Rudolf Steiner

Když se uskutečňovalo mystérium Golgoty byla „gnóze“ způsobem uvažování u té části lidstva, která mohla přinášet vstříc onomu největšímu zásahu do vývoje lidí na Zemi porozumění vycházející především ze snahy o poznání, nejen z citového prožitku. Chceme-li pochopit duševní rozpoložení, v jakém žila gnóze v lidském nitru, musíme mít na zřeteli, že období této gnóze spadalo do věku rozvoje duše rozumové (duše hlubšího cítění). V této skutečnosti můžeme také najít příčinu, proč gnóze skoro úplně zmizela z dějin lidstva. Toto zmizení je asi, pokud je nepochopíme, jednou z nejpodivnějších událostí ve vývoji lidstva.

Rozvoji duše rozumové (duše hlubšího cítění) předcházela rozvoj duše pocitové a tomuto rozvoji těla pocitového. Pokud člověk vnímá skutečnosti světa prostřednictvím těla pocitového, tedy žije veškeré jeho poznávání v jeho smyslech. Člověk vnímá svět v barvách, zvucích a tak dále; ale ví, že v barvách, zvucích, v tepelných stavech se projevuje svět duchových bytostí; nemluví o „hmotě“, na níž se objevují barvy, tepelné stavy a tak dále; mluví o duchových bytostech zjevujících se prostřednictvím toho, co vnímají smysly. Ke zvláštnímu rozvoji „rozumu“ který by žil v člověku vedle smyslových vjemů, v tomto období ještě nedochází. Člověk se buď svou bytostí odevzdává vnějšímu světu, pak se mu prostřednictvím smyslů zjevují bohové. Nebo se stahuje svým duševním životem zpět z vnějšího světa, pak cítí v nitru tlumený, nezřetelný pocit života.

K významnému obratu dochází, když nastává rozvoj duše pocitové. Zjevování božských bytostí prostřednictvím smyslů se zatmívá. Na jeho místo se dostává vnímání smyslových dojmů - barev, tepelných stavů a tak dále - už víceméně zbavených možnosti tlumočit přítomnost bohů. V nitru se božská podstata zjevuje duchově, obraznými idejemi. A člověk vnímá svět ze dvou stran: z vnějšku smyslovými dojmy, z nitra duchovými dojmy ideového rázu.

Člověk musí dospět k tomu, aby vnímal tyto duchové dojmy se stejnou určitostí, ve stejně jasných tvarech, jako dříve vnímal smyslové dojmy, prostoupené božskou přítomností. - Pokud trvá věk duše pocitové, je toho schopen, neboť z nitra mu stoupají ideové obrazy dokonale vytvarované. Z nitra je naplněn duchovým obsahem zbaveným smyslových rysů, který mu zobrazuje obsah světa. Jestliže se mu dříve bohové zjevovali ve smyslovém rouchu, zjevují se mu nyní v rouchu duchovém.

To je období vlastního vzniku a života gnóze. Člověk si je vědom účasti v podivuhodném, živém poznání, jestliže rozvíjí své vnitřní bytí v čistotě, takže se mu z nitra může zjevovat božský obsah. Od čtvrtého až do prvního tisíciletí před mystériem Golgoty se u části lidstva nejpokročilejší v poznání rozvíjí tato gnóze.

Potom začíná věk duše rozumové (duše hlubšího cítění). Z nitra lidské bytosti už teď nestoupají samočinně kosmické obrazy bohů. Člověk musí vnitřně vynaložit sílu, aby je z duše vydobyl. Vnější svět se svými smyslovými dojmy se stává otázkou. Když člověk vynaloží potřebnou vnitřní sílu, aby ze sebe vydobyl kosmické obrazy bohů, dostává odpovědi.

Ale ty obrazy jsou bledé ve srovnání s jejich dřívější podobou. Takové je tehdy duševní rozpoložení lidstva, jak se podivuhodným způsobem rozvíjelo v Řecku. Řek se cítil ve

smyslovém vnějším světě a cítil v něm čaromoc, která podněcovala vnitřní sílu pro rozvíjení kosmických obrazů. Na poli filosofickém se toto duševní rozpoložení rozvíjelo v platonismu. Ale za tím vším stál svět mystérií. V něm se věrně uchovávalo, co přinesla gnóze ve věku duše pocitové. Duše procházely školením pro toto věrné uchovávání. Na cestě obyčejného vývoje se rodila a utvářela duše rozumová (duše hlubšího cítění). Zvláštní školení vedlo k oživení duše pocitové. Za obyčejným kulturním životem se tak právě ve věku duše rozumové (duše hlubšího cítění) vyskytoval bohatě rozvinutý život mystérií.

Kosmické obrazy bohů v něm žily i v tom smyslu, že tvořily obsah kultu. Když nahlížíme do nitra těchto mystérií, spatříme svět v obraze nejpodivuhodnějších kultických obřadů.

Jednotlivci, kteří *toto* prožívali, byli také s to, když se uskutečnilo mystérium Golgoty, rozpoznat jeho hluboké kosmické souvislosti. Byl to ale mysterijní život, který se držel zcela stranou od ruchu a shonu světa, aby rozvíjel v čistotě svět duchových obrazů. A toto rozvíjení bylo pro lidské duše stále obtížnější.

V nejvyšších mysterijních svatyních tehdy sestoupily z duchového kosmu duchové bytosti, aby přispěly na pomoc, usilovné námaze lidí zápasících o poznání. Tak se rozvíjely dále impulzy věku duše pocitové pod vlivem samotných „bohů“. Vznikla mysterijní gnóze, o níž sotva kdo vůbec něco tušil. Vedle ní se vyskytovalo to, co byly s to přijímat lidé svou duší rozumovou (duší hlubšího cítění). To byla gnóze exoterní, z níž se zachovaly zlomky pro pozdější svět.

V esoterní gnózi v mystériích se lidé stávali čím dál neschopnějšími povznést se k rozvoji duše pocitové. Tato esoterní moudrost přecházela stále více v pouhé udržování spojení s „bohy“. A to je tajemství dějinného vývoje lidstva, že v něm jaksi působila od prvních křesťanských století až do středověku „božská mystéria“.

V těchto „božských mystériích“ opatrovaly andělské bytosti v pozemském bytí, co lidé už nebyli s to opatrovat. Tak působila mysterijní gnóze, zatímco probíhalo intenzivní úsilí o vyhlazení gnóze exoterní.

Kosmický obrazný obsah, opatrovaný v mysterijní gnózi duchovým způsobem duchovými bytostmi po tu dobu, dokud měl působit ve vývoji lidstva, nemohl být uchován pro vědomé chápání lidské duše. Uchován však měl být citový obsah. Ten měl být předán v pravé kosmické chvíli lidstvu na to připravenému, aby vlivem jeho duševní vřelosti mohla později duše uvědomující proniknout nově do říše ducha. Duchové bytosti tak sklenuly most mezi starým a novým kosmickým obsahem.

V náznacích je toto tajemství vývoje lidstva zachyceno. Posvátnou jaspisovou misku grálu, již použil Kristus při lámání chleba, do které Josef z Arimatie zachytil krev z Ježíšovy rány, - která tedy v sobě chovala tajemství Golgoty, tuto misku - tak zní legenda - převzali do opatrování andělé do té doby, než Titurel zbudoval hrad Grálu, kdy pak mohla být svěřena připraveným zástupcům lidstva.

Duchové bytosti uchovávaly kosmické obrazy, v nichž žila tajemství Golgoty. Pohroužily pak nikoli obrazný obsah, protože to nebylo možné, ale citový obsah do lidských myslí, když pro to nadešel čas.

Jenom podnětem, ale podnětem nejsilnějším, může být toto zapuštění citového obsahu někdejšího poznání do lidských duší, aby se v naší době z duše uvědomující ve světle působnosti Michaelovy vyvinulo nové plné porozumění pro mystérium Golgoty. Anthroposofie usiluje o toto nové porozumění. Z líčení, které jsme tady podali, je patrné, že anthroposofie nemůže být obnovou gnóze, jejíž obsahem byl způsob poznání duše pocitové, že však musí vydobýt stejně bohatý obsah z duše uvědomující úplně novým způsobem.

V Goetheanu, leden 1925.